

Nr 194.

Av herrar Sandegård och Norling, om beredande av möjlighet för församlingarnas prästerskap att två söndagar i månaden förrätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

Första kammaren har tvenne gånger, 1930 och 1932, för sin del bifallit motionsvis gjorda framställningar angående rätt för församlingarnas prästerskap att ett begränsat antal söndagar under året förrätta högmässa i annan ordning än svenska kyrkans handbok medger. Ur första tillfälliga utskottets, 1932, tillstyrkande motivering må här anföras:

”Nu gällande handbok, som efterträdde 1811 års, utkom 1894. Den har emellertid därefter varit föremål vid upprepade tillfällen för detaljändringar. Knapast ett kyrkomöte har gått utan nya försök att på olika punkter åstadkomma förbättringar, ej minst ifråga om ritualen för högmässogudstjänsten. Sålunda infördes efter beslut av 1915 års kyrkomöte en rad förändringar i högmässoritualen, och den sista handboksupplagan upptager ett flertal alternativ till syndabekännelsen och allmänna kyrkobönen. Betänkligheter mot att på denna väg åstadkomma önskelig revision ha yppats även inom kyrkomötet. Erinringar ha även framställts med hänsyn till den omständigheten, att det stora flertalet präster ute i församlingarna och församlingarna själva icke beretts tillfälle att ge sin mening tillkänna. Utskottet underskattar för sin del ingalunda värdet av en fast gudstjänstordning vid högmässan, som skyddar för gudstjänstens utlämnande åt personligt godtycke, ej heller förbiser utskottet betydelsen av gudstjänstordningens traditionella samband med tider och generationer, som varit. Varje tid har emellertid på detta område sina krav, och i den mån de i och för sig äro berättigade, kan det vara en brist att ej gå dem till mötes. Redan ur berörda synpunkt synes det uppslag, som möter i motionen, förtjäna beaktande. Även åtskilliga andra skäl synas emellertid motivera, att detta uppslag prövas. Sålunda vill utskottet framhålla, att särskilt på landsbygden, där högmässan i regel är den enda formen för kyrkans gudstjänst, ett legitimt behov av omväxling synes motivera lämpliga alternativ till den hävdvunna gudstjänstordningen. Såväl ur församlingarnas som prästerskapets synpunkt skulle möjligheten till en sådan omväxling helt visst vara av godo genom att öka intresset för den allmänna gudstjänsten och motverka den känsla av olust, som slentrian på detta område kan framkalla.”

Utskottet hemställde, att första kammaren måtte i anledning av förevarande motion för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att, till dess en allmän revision av kyrkohandboken kunde komma till stånd, möjlighet bereddes varje församlings prästerskap att efter tillstyrkande av församlingens kyrkoråd på ett begränsat antal av domkapitlet årligen bestämda sö- och helgdagar förrätta högmässa efter fritt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual. Vid utlåntag var fogad en av tvenne ledamöter avgiven reservation med yrkande om avslag. Över motionen hade begärts och inkommit

yttranden från Allmänna svenska prästföreningen (avstyrkande) och Sveriges religiösa reformförbund (tillstyrkande). Till dessa yttranden jämte av professor Emanuel Linderholm och teologie doktorn Natanael Beskow författade ritual till högmässan, som likaledes bifogats utskottsbetänkandet (första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, 1932) hänvisas.

Vi förorda icke rituell anarki. Men vi hålla före, att behovet av nya ritual är trängande både för kyrkans allmänna gudstjänster och kyrkans heliga handlingar. När Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse i sitt fjolårstytrande talar om att "högmässoritualen är ett väl förvaltadt arv från fädernas kyrka, att gudstjänstordningen är det fasta och bestående, det som representerar den historiska kontinuiteten", o. s. v., synes styrelsen icke tillräckligt hava observerat det svenska kyrkomötets oavlåtliga bemödande att åstadkomma förändringar i detta ritual. Situationen är emellertid denna. I vida kretsar, där man ännu med seg tillgivenhet håller fast vid den gamla kyrkan, önskar man nya former, värdiga men nya. Kyrkan måste en gång upptäcka sin plikt att tala tidens språk till tidens människor. I vissa fall gäller det, att nytt vin skall slås i nya läglar. Men också gamla sanningar kunna förtjäna att utsägas med nya ord. Kyrkomötet har också begärt en handboksrevision. Men det ligger i vida fältet, när denna kan komma till stånd. Kan det vara orimligt begärt, att det folk, som stötes tillbaka av en ordning, som på avgörande punkter är förankrad i en föråldrad teologi, beredes tillfälle att få deltaga i en svensk högmässa enligt en annan ordning? Hur länge skall kyrkan bekymra sig endast om den del av Sveriges kyrkofolk, som tycker att allt är bra som det är? Vi föreslå icke ett språng ut i det okända. Vi begära rätt för dem av Sveriges präster och församlingar, som det önska, att hålla högmässa efter nya ritual, som av Konungen skola prövas och godkännas. Vi avse icke att föregripa en kommande handboksrevision. Men vi tro det vara lyckligt och välbetänkt, att denna kommer till stånd först efter en tid av praktiska försök ute i församlingarna. Vi förutsätta, att vederbörande församlingar själva genom sina kyrkoråd skola ge sitt bifall. Däremot vilja vi föreslå, att rätten till anordnande av högmässa i annan ordning, än den enligt kyrkohandboken givna, utsträcker till två söndagar i månaden.

Med stöd av det anförda hemställes alltså,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om åtgärder i syfte, att till dess en allmän revision av kyrkohandboken kan komma till stånd, möjlighet beredes varje församlings prästerskap att efter tillstyrkande av församlingens kyrkoråd två söndagar i månaden förrätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

Stockholm den 21 januari 1933.

Karl Sandegård.

N. S. Norling.